

Paris den 19 April 1878

Kära Älskade Mamma och Richard!

Säkerligen han I väntat mycket på bref från mig. Oftan skulle jag nog skrifvit också, men man är förfärligt trött om aftnarne och kommer sig just ej före kl. 6 om morgnarna upp, kl. 7 skall man vara på expositionen om man skall få full dag. - Men mer än detta intresserar Eder, torde det intressera om jag berättar något om staden. Den första hela dag jag var här var en söndag. Nyfiken att se huru Paris om en sådan tog sig ut skyndade jag mig ut - men hvad såg jag!? - alla butiker öppna för en liflig handel; alla gatuarbeten i full gång; ofantliga kärror lastade med förskräckande stora lass förespännda med 2 à 4 hästar foro och kommo; byggningar murades; med ett ord alla möjliga arbeten förrättades och jag fann att hvilodagen i Paris ej är någon sådan. Hvad jag dernäst såg var deras gudstjänst. I kyrkorna, hvilka äro mycket pryddigt utstyrda, är lifvet ej heller likt det vi äro vana att se uti våra kyrkor derhemma. Här var ett vandrande fram och åter såväl bland präster som menige man. I synnerhet presternas promenader äro synnerligen egna. Tänken Eder ett altare af flere trappsteg der prester 3, 4, à 7, 8 gå upp och ned, fram och tillbaka företrädda af en flicka i vida röd och hvita kläder eller af en slags väktare, - med lång staf -, trekantig hatt och guldbroderad uniform, ett och annat otydligt ord nu och då framfuttadt; en mängd korsångare nu och då uppstämmande en melodie antingen solo eller i kör ackompanjerade af ett horn eller harmonium, - och I han gudstjensten färdig. Någon annan predikan har jag ej kunnat finna än att en präst läser mycket entonigt ur någon bok för en menighet hvilken under kyrkans sidoskepp sitter bakom en skärm. Huru en svensk Gudstjenst här begås torde jag i dag vara i tillfälle att bedöma ty kl. 3 på e.m. skall en sådan hållas i en kyrka ungefär 5 verst från mitt kvarter. Denna väg anses här vara helt kort, ty sådana sträckor löper man oupphörligen och derigenom flyr också den ena timmen efter den andra ofantligt fort. Doctor Aspelin hvilken varit god och följt mig sednast i går till tvenne harmonium och positiv fabrik sade att en sträcka hvilken vi på ditfärden (med häst) passerade var öfver en mil lång. Man märker ej vägens längd då man går, ty sinnet fästes ovilkorligen vid det omvexlande intrycket, men nog finner man att vägen varit lång om man sätter sig på en stol - (hvarföre man inom parentes sagt får betala 10 och 20 centimes) - eller då man om qvällen går till kojs. Det borde ej vara öfverdrivet att säga det man i medeltal går här ungefär 3 à 4 mil om dagen. - Af mitt besök i går på positiv & harmonium fabriken bör jag ha tillgodo en ny - af en fransman Gavioli - uppfunnen trädstämma fullkomligt lik fiolton. Han (Gavioli) hade artigheten visa oss en kombination af denna stämma med pianino och då man på afstånd hörde den var violin solot med piano ackompagnement fullständigt.

På expositionen skall uppställas en stor orgel i sinom tid, d.v.s. sedan midtelpartiet på Trocadero sidan af utst. byggnaden blir färdig, men som uppställingen näppeligen torde kunna begynna förrän i slutet av Maj, så har jag tänkt skaffa mig kort för att om möjligt i morgon e.m. besöka Cavaillé Colls etablissement och då äfven få se orgeln hvilken skalla vara uppställd der. Cavaillé-Coll heter orgelbyggaren. Lika skönt som det har varit att följa med finnarna hit, lika tråkigt är det att ha kommit hit så tidigt då man kommit för expositionen, ty tills dato ser man ej annat än vitriner, halffärdiga väggar och tak, packlådor och arbetsfolk. Ett par engelsmän, amerikanare, italienare, chineser eller japaneser och holländare ha nu först några vitriner med innehållet uppställdt, förofrigt allt huller om buller. Jag är nästan glad att ej ha erhållit stipendium, ty de finska stipendiaterna användas precist som hambusar, fastän sanningen att säga jag ej vet huru man annars skulle använda dem heller då de flesta af dem äro sådana vrak att --- att --. De äro just vackert värda styrelsens ömma omhuldning, - de äro nu en skam för finska folket, som - genom dem - exponeras. Fransoserna kalla oss också Ryss-Finnar, hvilket låter bra nog sötsurt. Huru besatt galet de känna vårt land framgår bl. a. deraf att de låta så grof okunnighet komma sig till last som den att de på sina Europas kartor för Finland bredvid staden T-hus teckna Nylands län (gouvernement), bredvid Kuopio Kymmenegård gouv. o.s.v. i samma stil. Men om de äro okunniga så äro de åtminstone artiga. T.o.m. hyrkuskarna då tvenne sådana som känna hvarann mötas hälsa de med den mest artiga hattaftagning man gerna få se.

Den 22 April!

I fredags var jag som ämnat var i kyrkan, hvilket var mycket roligt ehuru presten (en svensk vid namn Flygare) talade något otydligt. Efter att ha varit i kyrkan gick man hem men fick sig på vägen ett sådant hållregn att det var nödvändigt taga fiaker. Meningen var då att fortsätta och afsända brefvet, men trött, trött! -I Lördags var jag genast på morgonen till exp. ty der är nu brådt, kl. 10 kom Aspelin och vi gingo först till Edelfälts atelier, derifrån till Cavaillé Coll hvarest man visade oss den för exp. bestämda orgeln som har 66 stämmor, hvaraf en täckt 32 fats stämman af träd och en Contra Bassun äfven 32 fot af tenn, m.m. m.m. Här fann jag med den knappa blick man tillät mig följande nyheter (hvilka jag för Richard som känner saken nämner): stämmlits på alla öppna trädpikor, dessa stämmlitser äro antingen af messing eller ock af träd - ganska fiffigt men arbetsdrygare än hvad vi begagna. Vidare sågs ett synnerligen sinnrikt sätt att leda luften från belgen till väderlådan - detta skola vi ock göra till de orglar vi i nästa år ha. Röret består af bara falter eller en mängd små belgor liggande på hvarann. Den understa är fästad i belgöfverbordet, den öfversta i pumpetbrädan. Då belgen ligger nere äro alla småpustar öppna men då belgbordet lyftes sammantryckes dessa och på detta sätt har man således ledd vädret aldra kortaste väg till lådan. Det var här ifrån regulatorerna till lådan, men går

förträffligt att användas på mindre orglar. - Omöjligt var att få ut någon spont - det tilläts ej och ändå hade det varit intressant ty pumpetnålarne voro omgifna af en rörlig trädpinne. Lika omöjligt var att få komma in på fabriken. En orgel på 12 register var der äfven färdig och de hade artigheten bedja mig försöka den hvilket de ej hade gjort förgäfves. Principal 8, Gamba 8 och Flöjt cöelestine 8 fot försökte jag skilt hvar; - tonen likt våra men principalen något mera gamba artad. Touschen likt vår, registergången dito. Kubbelger voro ej använda endast fotbelgen. Mekaniken var snygg men krångligare och mera oåtkomlig än hvad i Norden användes. Det är, eller tyckes vara en svag sida hos tyskar och fransmän att föra mekaniken i kors och tvärs utan någon vacker och lätt öfversedd ordning. Cavallé Coll hade artigheten sända oss sitt kort med påteckning att följande dag få inträde uti St Sulpice kyrkan der en orgel om 100 stämmor är uppställd. Med magister Nordström (en artist) och Wright samt Wahlgren gick jag dit, slapp på orgelläktaren men ej i orgeln. Det var dock en stor njutning att vara der, ty förutom allt det underliga ceremoniösa man såg, hörde och njöt man af den herrligaste musik. Det var en stor kantat eller messa med vixel sånger och spel af en 50 à 60 st. korsångare och tvenne orglar. Det var utesägligt skönt. Det var väl Påskdagen till ära man hade så storartad musik. - Prester var inom koret väl 200 st. Det skall bli mig kärt att efter hemkomsten berätta vidare härom.

Efter att ha varit 1½ timmar i kyrkan gingo vi kl. 12 att dejeunera; sedan gingo vi till Hotel Luxembourg - ett palats innehållande nu lefvande franska målares taflor och skulptur arbeten. Om detta skall jag berätta i brefvet till Minna hvilket jag försöker hinna med i e.m. - Till denna dags f.m. ha vi några finnar beslutat oss gå till "Jardin des Plantes" en zoologisk trädgård hvarest vilddjuren förvaras. Om det lyckas få biljetter till theater francaise så gå vi i qväll för att se på "Ernani" hvarest en Sarah Bernhardt, nutidens första skådespelerska uppträder. På stora operan ges Robert Diable och det måste jag också gå engång. Nu tar pappret slut. Jag måste sluta med att banna Eder för det intet bref anländt. I måtten väl skrifvit adressen rätt. I sista brefvet skref jag redan att min nuv. adress är: Boulevard de la Tour-Maubourg 52. Brefven sägas dröja 5 dagar på vägen hit och många sådana perioder ha redan gått utan att bref kommit. Nu mina Älskade sänder jag Eder min varma omfamning och kyss öfverlemnande hemmet med de kära uti vår kärleksrike Faders Nådiga beskydd. Hälsa nu hjertinnerligt till de kära Liuksialiterna och gratulera min blifvande svärmoder hvars namnsdag det i dag är. I ären väl der i dag. - Ja adjö Ny dyra älskade Moder och Broder, skrifven ofta till
Eder Axel